

6.8 Biologie

6.8.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové vymezení předmětu:

Předmět Biologie zahrnuje vzdělávací obsah oboru Biologie ze vzdělávací oblasti Člověk a příroda z RVP G a integruje i část vzdělávací oblasti Výchova ke zdraví RVP G.

Dále předmět Biologie realizuje vybrané tematické okruhy průřezových témat Environmentální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech RVP G.

Časové vymezení předmětu:

Týdenní časová dotace:

- 1. ročník, kvinta: 2,5 hodiny (z toho 0,5 hod. praktická cvičení)
- 2. ročník, sexta: 2,5 hodiny (z toho 0,5 hod. praktická cvičení)
- 3. ročník, septima: 2 hodiny
- 4. ročník, oktáva: 2 hodiny

Organizační vymezení předmětu:

Výuka Biologie probíhá v učebně biologie, multimediální učebně nebo z organizačních důvodů i v jiných, zejména kmenových učebnách. Výuka praktických cvičení probíhá v biologické laboratoři ve třídách dělených na skupiny.

Pro žáky se zájmem o biologii a příbuzné obory škola nabízí ve vyšších ročnících studia možnost výběru volitelného předmětu Seminář z biologie.

Ve výuce se používají následující formy: výkladové hodiny propojené diskusí, projekty, prezentace, semináře, vycházky, exkurze.

Výchovné a vzdělávací strategie:

Kompetence k učení

- žáci vyhledávají biologické informace v různých informačních zdrojích (internet, časopisy, knihy, ...) a formou referátů nebo prezentací s nimi seznamují ostatní
- během výkladu žáci uvádějí vlastní příklady přírodnin a biologických problémů, s pomocí učitele posuzují správnost jejich řešení
- na exkurzích nebo vycházkách žáci aplikují poznatky z výkladu
- učitel vede žáky ke správnému používání odborné terminologie

Kompetence k řešení problémů

- žáci na přírodninách vyhledávají společné a rozdílné znaky, zařazují přírodniny do systému a vytváří si tak vlastní představu o jejich správném třídění
- řeší problémová biologická témata, předkládaná vyučujícím v podobě úkolů nebo formou projektů
- na biologických vycházkách nebo exkurzích prakticky využívá teoretické poznatky k řešení problémů
- žáci vyhledávají tvrzení z různých informačních zdrojů s biologickou tematikou, během diskuse je obhajují nebo popírají a posuzují jejich pravdivost a kvalitu

Kompetence komunikativní

- komunikativnost žáci procvičují během svých referátů a ústního zkoušení, při nichž reagují na dotazy učitele, popřípadě ostatních žáků
- žáci seznamují své spolužáky s informacemi, které získali během samostatných prací s literaturou zabývající se biologickou tematikou
- žáci jsou nuceni používat moderní informační technologie (prezentace, e-mail) při práci v hodině biologie nebo při komunikaci s učitelem

Kompetence sociální a personální

- žáci pracují v hodinách biologie ve skupinách, kde si sami rozdělují dílčí úkoly
- žáci se vyjadřují k otázkám vztahu lidské společnosti k přírodnímu prostředí
- žáci si na základě výuky vytvoří povědomí o základních lidských hodnotách (zdraví, čisté životní prostředí, ...)

Kompetence občanská

- na základě předložených informací z oblasti biologie člověka si žáci uvědomují a respektují biologickou různorodost lidské populace a odmítají xenofobní nebo rasistické názory
- na základě předložených informací z oblasti ekologie si žáci uvědomují environmentální problémy v globálním i lokálním měřítku, účastní se ekologických soutěží a aktivit na půdě školy nebo mimo ni
- učitel vyžaduje dodržování pravidel slušného chování
- učitel dbá na bezpečnost práce v laboratoři, vede žáky k zodpovědnosti za své zdraví i zdraví ostatních, zdůrazňuje zásady předlékařské pomoci v případě úrazu

Kompetence k podnikavosti

- pomáháme žákům objevovat a rozvíjet jejich schopnosti tím, že se účastní různých soutěží, projektů, prezentací a SOČ
- výuka je doplněna různými exkurzemi

- žáci jsou vedeni k hodnocení vlastních postupů a výsledků

Kompetence digitální

- žáci ovládají digitální zařízení, aplikace a služby, využívají je při školní práci i v běžném životě
- žáci jsou vedeni k vyhledávání informací o zkoumaných organismech, k analyzování a vyhodnocování daných informací
- žáci třídí a uchovávají získané informace a data ve vhodných formátech a úložištích
- žáci vyhodnocují různé podoby dat a informací o živé i neživé přírodě, vyvozují a navrhnou prostřednictvím digitálních technologií různá řešení a odpovídající závěry
- prostřednictvím digitálních technologií mohou žáci lépe porozumět průběhu přírodních jevů, které je obtížné sledovat v reálných podmínkách
- žáci vytváří, vylepšují a propojují digitální obsah v různých formátech; vyjadřují se za pomoci digitálních prostředků
- při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí učitel klade důraz na etické jednání spojené s využíváním převzatých zdrojů

6.9.2 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

viz následující tabulky

Vyučovací předmět: **Biologie**
 Ročník: **1., kvinta**

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ určí podstatné rozdíly mezi živou a neživou přírodou ▪ charakterizuje základní vlastnosti živých organismů ▪ charakterizuje organismus jako otevřenou soustavu ▪ charakterizuje viry jako nebuněčné soustavy, popíše jejich stavbu, objasní základní průběh životního cyklu, roztrídí je do systému ▪ popíše způsoby šíření virové nákazy, uvede příklady virových onemocnění, zhodnotí způsoby ochrany proti nim a metody jejich léčby ▪ zhodnotí pozitivní a negativní význam virů ▪ charakterizuje prokaryota a jejich postavení v systému organismů ▪ objasní strukturu a funkci organel prokaryotních buněk a jejich životní projevy ▪ rozdělí prokaryota do systému ▪ charakterizuje bakterie a sinice z ekologického, zdravotnického a hospodářského hlediska ▪ uvede příklady bakteriálních onemocnění člověka, zhodnotí prevenci proti těmto 	<p>Obecná biologie Obecná charakteristika organismů</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ chemické složení, metabolismus, dráždivost, autoregulace, buňka, reprodukce, pohyb, růst, vývin, vývoj ▪ Stavba, funkce, význam a třídění virů ▪ Stavba, fyziologie a systém prokaryot <ul style="list-style-type: none"> ➤ stavba prokaryotní buňky, metabolismus, rozmnožování, způsoby bakteriální nákazy ➤ rozdělení na Archebakterie, Eubakterie ➤ bakteriální onemocnění a jejich léčba ➤ význam a využití člověkem 	<p>VMEGS – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>onemocněním a metody jejich léčby</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ žák pomocí aplikací lépe chápe průběh virové a bakteriální nákazy ▪ objasní strukturu a funkci organel eukaryotních buněk a jejich životní projevy ▪ vysvětlí význam diferenciaci a specializaci buněk pro mnohobuněčné organismy ▪ objasní specifické znaky rostlinné buňky ▪ charakterizuje typy pletiv zejména podle jejich funkce ▪ popíše a rozpozná typickou stavbu a funkci základních vegetativních a generativních orgánů a jejich přeměny ▪ objasní principy rozmnožování rostlin ▪ charakterizuje příjem, transport a výdej látek ▪ popíše a vysvětlí princip fotosyntézy a její význam pro biosféru a pro člověka ▪ objasní růst, vývin a životní cykly rostlin ▪ klasifikuje pohyby rostlin ▪ posoudí vliv životních podmínek na stavbu a funkci rostlinného těla ▪ charakterizuje specifické znaky řas, významné skupiny a jejich praktické využití ▪ charakterizuje rodozměnu na životních cyklech konkrétních druhů rostlin ▪ popíše stavbu těla, způsob rozmnožování, systém a významné druhy jednotlivých oddělení rostlin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stavba eukaryotní buňky, funkce organel, dělení buňky, buněčný cyklus, diferenciaci a proliferaci buněk <p>Biologie rostlin</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rostlinná buňka ▪ Morfologie a anatomie rostlin <ul style="list-style-type: none"> ➤ typy pletiv, stavba a funkce vegetativních a generativních orgánů ▪ Fyziologie rostlin <ul style="list-style-type: none"> ➤ vodní režim, fotosyntéza, dýchání ▪ Růst, vývin a pohyby rostlin ▪ Rozmnožování rostlin ▪ Systém a evoluce rostlin <ul style="list-style-type: none"> ➤ klasifikace ➤ nižší rostliny ➤ vyšší rostliny – mechorosty, kaprad'orosty, semenné rostliny ▪ Rostliny a prostředí 	<p>EV – Problematika vztahu organismu a prostředí</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zhodnotí rostliny jako primární producenty biomasy a možnosti jejich využití v různých odvětvích lidské činnosti ▪ vysvětlí problematiku ohrožených rostlinných druhů a možnosti jejich ochrany ▪ s využitím tištěných i online určovacích klíčů a mobilních aplikací pro identifikaci rostlin určuje v regionu běžně se vyskytující rostliny ▪ vymezí společné a rozdílné znaky říše hub s říšemi rostlin a živočichů ▪ charakterizuje stavbu buňky, těla houby a lišejníku ▪ charakterizuje způsob výživy hub, objasní rozdíly mezi parazitujícími, saprofytickými a symbiotickými houbami ▪ vysvětlí základní způsoby rozmnožování hub a lišejníků ▪ pozná a pojmenuje s využitím online klíčů významné zástupce hub a lišejníků ▪ posoudí ekologický, zdravotnický a hospodářský význam hub a lišejníků 	<p>Biologie hub</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stavba a funkce hub ▪ Stavba a funkce lišejníků ▪ Přehled významných zástupců 	

Vyučovací předmět: **Biologie**

Ročník: **2., sexta**

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ popíše stavbu živočišné buňky ▪ charakterizuje základní vlastnosti heterotrofních organismů ▪ charakterizuje prvky, jejich stavbu a vlastnosti, rozpozná významné skupiny či jejich zástupce, zhodnotí možný negativní i pozitivní význam ▪ popíše základní typy rozmnožování prvků ▪ uvede nejvýznamnější nemoci člověka způsobené prvky a možnosti ochrany proti nim ▪ charakterizuje hlavní taxonomické jednotky živočichů a jejich typické zástupce ▪ popíše hierarchické uspořádání těla mnohobuněčných živočichů ▪ uvede pravděpodobný vývoj jednotlivých tělních soustav – soustavy kosterní, svalové, trávicí, dýchací, cévní, vylučovací, nervové, hormonální a smyslové ▪ objasní a porovná způsoby pohlavního a nepohlavního rozmnožování a ontogeneze živočichů	<p>Biologie živočichů</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Specifické znaky živočišné buňky, obecná charakteristika stavby a základních životních funkcí živočichů jako heterotrofních organismů ▪ Jednobuněční živočichové<ul style="list-style-type: none"> ➤ stavba, fyziologie, rozmnožování a rozdělení do skupin ▪ Mnohobuněční živočichové<ul style="list-style-type: none"> ➤ morfologie, anatomie a fyziologie živočichů ➤ rozmnožování živočichů ➤ systém a evoluce živočichů ➤ etologie a ekologie živočichů <p>Diblastica Triblastica – Schizocoelia – Pseudocoelia – Coelomata - měkkýši</p>	<p>EV – Problematika vztahu organismu a prostředí - Člověk a životní prostředí VMEGS – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ pomocí aplikací (například virtuální pitva) zkoumá vnitřní stavbu vybraných organismů a popisuje vlastnosti a funkci jejich orgánových soustav ▪ pozná a pojmenuje významné živočišné druhy a uvede jejich ekologické nároky ▪ objasní základní fylogenetické vztahy mezi živočichy ▪ posoudí význam živočichů v přírodě a možnosti jejich uplatnění v různých odvětvích lidské činnosti a ve výživě člověka ▪ charakterizuje pozitivní a negativní působení živočišných druhů na lidskou populaci ▪ uvede příklady parazitických zástupců ▪ charakterizuje základní typy chování živočichů ▪ zhodnotí problematiku ohrožených druhů a navrhuje možná opatření jejich ochrany ▪ s využitím tištěných i online určovacích klíčů a mobilních aplikací pro identifikaci živočichů určuje běžně se vyskytující živočichy střední Evropy ▪ přispívá k mapování výskytu vybraných živočichů regionu s využitím vhodných webových stránek a aplikací 	<ul style="list-style-type: none"> - kroužkovci - členovci - ostnokožci - strunatci – pláštěnci <ul style="list-style-type: none"> - bezlebeční - obratlovci <ul style="list-style-type: none"> - kruhoústí - paryby - ryby - obojživelníci - plazi - ptáci - savci 	

Vyučovací předmět: **Biologie**
 Ročník: **3., septima**

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ objasní postavení člověka v živočišné říši ▪ popíše stavbu, typy a vlastnosti tkání ▪ uvede stavbu a funkci kostí a svalů ▪ popíše v základních rysech kostru člověka a její funkce ▪ určí polohu významných kosterních svalů ▪ objasní složení tělních tekutin a jejich funkci ▪ vysvětlí vztahy mezi krví, tkáňovým mokem a mizou ▪ vysvětlí podstatu krevních skupin ▪ popíše stavbu srdce a princip jeho činnosti s využitím mobilní aplikace změří srdeční tep ▪ vysvětlí funkční uspořádání malého plicního a velkého tělního oběhu krve ▪ popíše rozdíly ve stavbě a funkci cév ▪ objasní význam lymfatického systému ▪ vysvětlí rozdíl mezi mechanismy nespecifické a specifické imunity ▪ popíše stavbu a funkci dýchacích cest a plic ▪ vysvětlí proces dýchání, způsob transportu kyslíku a oxidu uhličitého krví ▪ zná zásady první pomoci při resuscitaci ▪ popíše tvorbu hlasu a ochranu hlasivek před poškozením 	<p>Biologie člověka</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Systematické zařazení člověka ▪ Základy histologie ▪ Opěrná a pohybová soustava ▪ Oběhová soustava a imunitní systém ▪ Dýchání a dýchací soustava 	<p>EV – Člověk a životní prostředí VMEGS – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p> <p>Integrace – Výchova ke zdraví</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ popíše stavbu a funkci jednotlivých částí trávicí soustavy ▪ popíše postup trávení a vstřebávání živin ▪ uvede zásady zdravé výživy ▪ pomocí webové kalkulačky si spočítá denní bazální kalorický příjem a BMI ▪ objasní, jak a kde v organismu vznikají odpadní látky a kterými orgány jsou vylučovány ▪ popíše stavbu a funkci vylučovací soustavy ▪ popíše stavbu nefronu člověka a objasnit základní děje, které zde probíhají ▪ objasní, jakým způsobem se vylučovací soustava podílí na udržení homeostázy ▪ popíše stavbu a funkci kůže a typy kožních derivátů ▪ popíše stavbu a funkci neuronu ▪ objasní základní princip synapse ▪ jmenuje části NS, zná stavbu a funkce ▪ charakterizuje žlázy s vnitřní sekrecí ▪ srovná hormonální a nervovou regulaci ▪ popíše stavbu a funkci smyslových orgánů ▪ uvede příklady onemocnění ▪ uvede rozdíly ve stavbě a funkci rozmnožovací soustavy muže a ženy ▪ charakterizuje proces oplození vajíčka ▪ popíše průběh těhotenství a uvede příklady působení rizikových faktorů ▪ charakterizuje stručně jednotlivá období života člověka ▪ charakterizuje AIDS, pohlavně přenosné choroby a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Trávicí soustava a metabolismus ▪ Vylučování a vylučovací soustava, homeostáza, kůže ▪ Kontrolní a řídicí systémy organismu ▪ Rozmnožovací soustava a vývoj člověka 	<p>Integrace – Výchova ke zdraví</p> <p>Integrace – Výchova ke zdraví</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO T
<p>možnosti prevence</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uvede základní typy antikoncepčních metod ▪ orientuje se ve fylogenetickém vývoji člověka ▪ pomocí názorných multimediálních prostředků vysvětluje funkci orgánových soustav a metabolické procesy v lidském těle 		

Vyučovací předmět: **Biologie**
 Ročník: **4., oktáva**

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ chápe vývin člověka v genetických souvislostech ▪ objasní a porovná mitózu a meiózu, popíše buněčný cyklus ▪ chápe rozdíl mezi pohlavním a nepohlavním rozmnožováním ▪ orientuje se v základní genetických pojmech ▪ popíše složení nukleových kyselin, objasní podstatu genetického kódu a expresi genetické informace ▪ pomocí aplikací chápe expresi genetické informace ▪ objasní praktický a vědecký význam čtení genomu člověka a jiných organismů ▪ uvede příklady praktického využití metod genového inženýrství a jejich přínos pro člověka ▪ porovná uložení genetické informace v prokaryotní a eukaryotní buňce ▪ objasní genetické důsledky mitózy a meiózy ▪ vysvětlí Mendlovy zákony a aplikuje je na příkladech ▪ objasní genové interakce a podstatu dědičnosti kvantitativních znaků 	<p>Rozmnožování a dědičnost</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ vývin člověka ▪ mitóza, meióza, buněčný cyklus ▪ pohlavní a nepohlavní rozmnožování <p>Genetika</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Základní genetické pojmy ▪ Molekulární základy dědičnosti <ul style="list-style-type: none"> ▪ Genetika buňky ▪ Genetika mnohobuněčného organismu 	<p>VMEGS – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakterizuje faktory podmiňující proměnlivost organismů ▪ uvede příklady různých druhů mutací, příčiny jejich vzniku a jejich následky ▪ uvede příklady potenciálních mutagenů v prostředí ▪ na základě vyhledaných informací popíše významné genetické choroby a určí příčiny ▪ objasní genetické zákonitosti v populacích ▪ vysvětlí podstatu genetické rovnováhy a faktory, které ji narušují ▪ uvede základní metody výzkumu genetiky člověka a příklady dědičných chorob ▪ využívá znalostí o genetických zákonitostech pro pochopení rozmanitosti organismů ▪ analyzuje možnosti využití z oblasti genetiky v běžném životě ▪ vysvětlí význam lékařské genetiky ▪ porovná významné hypotézy o vzniku a vývoji živých soustav na Zemi ▪ odvodí hierarchii recentních organismů ze znalostí o jejich evoluci ▪ orientuje se ve fylogenetickém vývoji člověka ▪ objasní postavení poddruhu Homo sapiens sapiens v živočišné říši 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Genetická proměnlivost ▪ Genetika populací ▪ Genetika člověka Vznik a vývoj živých soustav ▪ Původ a vývoj života na Zemi ▪ Evoluční vývoj organismů ▪ Fylogenetický vývoj člověka 	<p>VMEGS – Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p>

Očekávané výstupy	Obsah učiva	TO PT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ používá správně základní ekologické pojmy ▪ charakterizuje abiotická a biotické faktory prostředí ▪ objasňuje základní ekologické vztahy ▪ charakterizuje populace, společenstva, ekosystémy ▪ určí výskyt biomů na Zemi ▪ charakterizuje základní formy a principy ochrany přírody v ČR, popíše je na příkladech a objasní 	<p>Ekologie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Základní ekologické pojmy ▪ Podmínky života ▪ Biosféra a její členění <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrana životního prostředí v ČR 	<p>EV - Problematika vztahu organismu a prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> - Člověk a životní prostředí - Životní prostředí regionu a ČR <p>VMEGS - Globální problémy, jejich příčiny a důsledky</p>